

«No puc entendre que sabent què és el feixisme i cap on ens condueix torni l'estratègia d'odi al diferent»

Amb motiu del Dia Internacional en Commemoració de les Víctimes de l'Holocaust entrevistem al periodista, autor de «Los últimos españoles de Mauthausen»

El periodista especialitzat en deportacions, Carlos Hernández. | R.R

Han passat 43 anys de la mort de Franco, però encara queden moltes incògnites que possiblement no se sabran mai. Als camps de concentració i d'extermini nazis van ser assassinades per Hitler i els seus aliats més de 15 milions de persones. Una llista interminable on també consten més de 9.000 espanyols i espanyoles que van ser deportats als camps de concentració nazis. Este diumenge, 27 de gener, es celebra el Dia Internacional de Commemoració en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust. No és una data escollida a l'atzar, sinó que va ser un 27 de gener de fa 44 anys quan les tropes soviètiques alliberaven el camp de concentració d'Auschwitz.

Carlos Hernández és periodista. Especialitzat en els espanyols deportats als camps de concentració nazis, l'any 2015 publica "Los últimos españoles de Mauthausen", on reuneix diferents testimonis sobre aquells que van viure l'horror de la Segona Guerra Mundial; i fa dos anys fa el salt al món del còmic amb "Deportado 443", on explica la vida i la mort als camps a través del seu

testimoni més proper, el seu tiet Antonio Hernández.

- Quin paper va tenir Franco en la Segona Guerra Mundial?

No podem dir que tingués un paper decisiu, però sí important. Franco va tenir una col·laboració directa amb el règim nazi en tot: permetent als agents de la Gestapo fer el que volguessin en territori espanyol fins a permetre als avions i als vaixells alemanys utilitzar els aeroports i els ports espanyols. I el que és més important, els genocidis que Franco va permetre que es duguessen a terme en nom del nazisme.

- Com comença esta relació?

Durant la sublevació militar contra la república ja hi havia una ajuda alemanya. El règim, des del cop d'estat fracassat, ja neix de la mà amb el de Hitler. Després durant la guerra Franco encara necessita més l'ajuda alemanya, motiu pel qual la complicitat passa a ser una col·laboració explícita.

- Com es reflectix això a peu de carrer?

La relació es nota amb tot. Hi ha un fil directe entre Madrid i Berlín que és un constant de comunicació. L'any 1938 hi ha un primer acord formal entre la Gestapo i la policia espanyola on es comprometen a intercanviar informació i perseguir conjuntament a dissidents i a entregar-se presoners mútuament. Tot això s'acaba consolidant després de la guerra civil espanyola, i quan comença la invasió de França per part d'Alemanya succeïx que en territori francès hi havia molts d'exiliats espanyols, que de cop van passar a mans de l'alemanya nazi.

- I van ser entregats de nou a Espanya?

El que va fer Hitler va ser preguntar. A qui? Al seu aliat, que era el dictador Franco. I allí es van produir una sèrie de conversacions constants, que van concloure amb uns 7.200 espanyols van ser expulsats dels camps de presoners de guerra? on més o menys es respectaven els drets humans? per anar a parar a Mauthausen. Tenim moltes proves que això va ser així. La més clara és l'ordre que els hi arriba a la Gestapo on es demana que es traslladen els presoners espanyols dels camps francesos fins als camps d'extermini, que casualment va sortir de Berlín el 25 de setembre de 1940, just el dia que Ramón Serrano Suñer? ministre de Governació i cunyat i mà dreta de Franco? tornava de Berlín de la seva visita als membres del Tercer Reich.

- Franco tenia la capacitat de decidir qui entrava i qui no als camps de concentració nazis?

Sí. Ell escollia qui moria i qui vivia. I perquè dic això? Perquè hi va haver algun cas que les famílies d'alguns deportats tenien contacte directe amb els dirigents del règim. Mitjançant un intermediari estes persones demanaven a Franco que alliberés al seu familiar, i hi va haver dos casos que així va ser. Un dels deportats va ser Joan Bautista Nos Fibla, natural d'Alcanar, que va ser alliberat l'estiu de 1941, per mediació del règim franquista.

- Creu que hi ha part de la història que els franquistes van aconseguir esborrar per a sempre?

Sí. En este aspecte la dictadura franquista ho va fer molt bé, va tenir 40 anys de dictadura per esborrar totes les proves i amb tots els mitjans a favor. El franquisme va intentar eliminar tot vincle d'Espanya amb el règim de Hitler. És cert que tenim un petit avantatge, que és que molts dels acords es guardaven a alemanya i van ser recuperats pels aliats i els soviètics quan va acabar la guerra mundial, pel que tenim informació molt valuosa.

- Però amb l'arribada de la democràcia s'haguera hagut de condemnar als que van col·laborar amb el genocidi. Per què no es va fer?

La transició i la democràcia van venir de la mà del franquisme. Al rei Juan Carlos el va nomenar successor el mateix dictador. I en esta continuïtat hi va haver un pacte no escrit que tenia a veure amb què l'esquerra oblidés el passat a canvi de la llibertat. Va ser un canvi perquè ens tornessen allò que en teoria ja havia de ser nostre. Després de moltes investigacions jo entenc que es deixés passar això en aquell moment tan tens, on jo crec que els polítics van fer el pas amb la pistola dels franquistes apuntant-los-hi al cap. Però el que sí que ja no és comprensible és

que passats els anys esta "manta de l'oblit" cap a les víctimes no s'hagués aixecat i s'hagués fet el judici històric com sí que ho van fer altres països.

Carlos Hernández durant la conferència "Deportats als camps de concentració nazis per ordre de Franco", al Museu de les Terres de l'Ebre. Foto: R.R

- Parlem dels seus projectes. Com s'interessa pel tema?

És un tema personal. Jo feia més de 20 anys que treballava com a periodista i l'any 2012 vaig tenir una parada professional on vaig decidir investigar la vida d'un tiet meu, Antonio Hernández Marín, que per a mi va ser la figura de l'avi que mai vaig poder tenir. Este home venia des de França tots els estius a passar uns dies a casa meva a Madrid i per a mi era una figura excepcional. No només per ser aquell avi que jo no havia pogut tenir sinó perquè en aquella Espanya postfranquista, ell portava insígnies de llibertat, d'amor per la cultura, pels llibres... I tot això em va marcar tant que quan vaig saber que havia estat a un lloc anomenat Mauthausen vaig decidir investigar-ho. En aquell moment em vaig adonar de tot el que m'havien estat amagant a l'escola, a la universitat, inclús com a periodista anys després.

- No va haver de ser fàcil escriure sobre totes aquelles experiències...

Et deixa tocat. Dintre de poc publico un llibre sobre camps de concentració franquistes amb el qual completo un cicle d'investigar només mort i horror, i això t'acaba erosionant psicològicament. També et diré que la implicació personal em va venir més quan vaig conèixer als supervivents que vaig entrevistar, perquè quan vaig començar les investigacions el meu tiet ja havia mort. Que una persona amb 90 anys se't posi a plorar mentre t'explica les seves històries, per molt acostumat que estigues, et deixa marcat.

- Com va ser el procés de documentació per a "Los últimos españoles de Mauthausen"?

Hi va haver dos potes. D'una banda estaven els arxius, però dels espanyols no vaig poder accedir-ne a molts, pel que em vaig basar en documents dels arxius polonesos, francesos, alemanys i estatunidencs. És molt més fàcil accedir als arxius internacionals que als espanyols.

- Què passa amb els arxius espanyols?

Primer que tot per la destrucció, com bé he dit. També per la manca de personal dels arxius. Fa poc em deia una arxivera d'Àvila que tenia una muntanya de caps de documents de la guerra que encara no havien pogut analitzar. Després per la dispersió i per últim perquè molts dels documents que no han estat eliminats segueixen en mans de descendents de la dictadura.

- Suposo que cada cas deu ser diferent, però quin et va marcar més?

És molt difícil, però crec que els casos que més em van arribar són els d'aquells presoners que estaven amb persones de la seva família. Escoltar els crits d'horror del teu pare és horrible.

- Fa dos anys vas crear un compte de Twitter on explicaves en primera persona la història del teu tiet.

Sí, i després vist l'èxit que va tenir aquella experiència vaig publicar el còmic "Deportado 443". És una eina que molts professors m'estan dient que l'estan utilitzant per fer arribar la història als més joves, pel que és una eina més perquè coneixen des que les persones van ser capturades fins més enllà de la alliberació. Perquè el que molta gent no sap és que un cop alliberats els camps nazis els espanyols que van sobreviure van quedar desemparats.

- A l'Institut Ramon Berenguer IV d'Ampostà estan duent a terme el projecte "Portes de la memòria", on els estudiants investiguen la vida de 10 deportats del territori. Què ens pots explicar?

Dintre de poc sabran més ells que jo sobre el tema. Jo tinc dades molt generals, però sé que hi van haver uns 202 ebrenco deportats als camps de concentració nazis, dels quals van morir aproximadament dos tercers parts. D'altra banda, he de dir que el projecte em sembla fantàstic, perquè la millor forma que els joves puguin implicar-se és fer-los partícips. Assistir a una conferència sobre l'Holocaust no té ni punt de comparació en què t'ho explique un supervivent

- Sembla que amb l'ascens de partits com VOX o Ciutadans la figura de Franco torna a estar al punt de mira. Perquè creu que hi ha persones que, tot i el que ja sabem, segueixen idolatrant al dictador?

És una resposta complicada. Jo no puc entendre que sabent què és el feixisme i cap on ens condueix torni aquesta estratègia d'odi al diferent. Però s'ha de tenir molt clar que tots aquests missatges amaguen una falsedat, i és que l'odi al diferent és una carta blanca perquè els partits feixistes puguin eliminar al que no estigui d'acord amb ells. I una cosa amb la qual m'agrada incidir és que no van ser els jueus les primeres víctimes d'Adolf Hitler, sinó que els primers inquilins dels camps de concentració nazis van ser els alemanys i els austríacs que simplement no pensaven com el dictador. I no soc capaç d'entendre-ho perquè això sempre condueix al desastre, i és fàcil que s'impregne en persones amb problemes econòmics amb poca preparació cultural i acadèmica, perquè és molt fàcil donar-li la culpa a algú altre que no hi hagi treball.

- Per a evitar això s'ha de treballar en la memòria històrica. S'està treballant suficient?

Rotundament no. Encara hi ha una gran desigualtat entre regions del territori espanyol, per exemple a Extremadura o Castella la Manxa gairebé no s'ha investigat res i les institucions no han ajudat que algun projecte tragués a la llum el que realment va passar. Però el més preocupant és que hi hagués un interès a escala estatal. El que va passar durant aquells anys encara no apareix als llibres d'història.